

PRAŽSKÁ INFORMACNÍ SLUŽBA
VÝSTRIŽKOVÁ SLUŽBA

Praha 2 - Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 544-776

VÝSTRIŽEK Z CASOPISU

DIVADELNÍ NOVINY, PRAHA

30. XI. 1966

MARYŠA SPISOVNĚ. Pro svou první listopadovou premiéru si ostravské mládežnické Divadlo Petra Bezruče přepsalo Maryšu bratří Mrštíků do češtiny, aby se prý lépe zdůraznil příběh klasického díla. Zřejmě se Ostravští obávali, že jejich mládež je slovácký dialekt vzdálenější než spisovná čeština. Inscenace se měla stát „modlitbou k vzájemnému porozumění a k vzájemné úctě“ a mladým divákům měla přiblížit „nejen drama Maryšino, ale drama všech lidí kolem ní“. Ostravští se tak chtěli vyhnout „tradiční Maryše s juchajícími šohaji a národním tremolem“. Předsevzetí, cílů, záměrů a chtění najdete v programovém článku dost a dost. Jste pak zvědavostí bez sebe,

co vám přinese osobitý přístup ke klasické látce. Režisér František Čech vás uvede ostrým světelným a neutrálním zpěvně hudebním předznamenáním do příběhu. Odehrává se na dosti potmělém jevišti, které výtvarník Otakar Schindler vybavil podivnými tmavými kvádry, připomínajícími buď nehezke skříně, nebo nedobytné bedny na přepravu těžkých strojů. Pojednal je v popartistickém duchu tu přibitou podkovou, tu vlepenou slámou, aby se z nich staly silné stěny slováckých stavení. Maryša v podání Slávky Špánkové je svěží lyrická náivka, která si tento přirozený herecký rys ponechá až do závěru hry, kdy se úporně snaží charakterizovat Maryšín tragický úděl. Nadaná

herečka, která může přesvědčivě hrát mladé dívky, má v této roli ztížený úkol. Ale nakonec se musíme i s tímto výkonem smířit, když vytušíme, že režisér pojal klasické drama spíše jako volně plynoucí konverzační kus. Tím víc si pak vážíme výkonů L. Mrkvičky (Francek), A. Borovce (Vávra) a M. Koutného (Líza), protože každý z nich se po svém a podle svých nejlepších schopností v dramaticky ostře charakterizovaných postavách přece jen ubránili režijnímu záměru. Že ta inscenace není plná „národopisných přívěsků a cingrlátek“, to by nevadilo. Že se však režisér spletl v žánru, to už vadí. Zejména, když se touto inscenací seznamuje moravská mládež s klasickou hrou.

Výstřižková služba
Pražské informační služby
Praha 1, Letenská 2
Telefon 631-74

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

Mladá fronta, Ostrava

- 6. XI. 1966

HRA BRATŘÍ MRŠTÍKŮ „MARYŠA“ v režii Františka Čecha měla včera svou premiéru v ostravském Divadle Petra Bezruče. Postavu Maryši ztělesnila Slávka Špánková, sedláka Vávru Arnošt Borec.

TRADICE *jinak*

V listopadu mají v Divadle Petra Bezruče dvě premiéry: klasického českého dramatu bratří Mrštíků *Maryša* a hru současného amerického spisovatele Johna Steinbecka *O myších a lidech*. Nejsou to tituly nijak zvláštní a překvapivé. Zvláštní a překvapivé jsou spíše záměry, které s uvedenými hrami mají inscenátoři.

František Čech (režuruje *Maryšu*) hodlá svou inscenaci prokázat modernost a vnitřní dramatické kvality hry, která se už dávno – bohužel – stala jenom příležitostí k jakémusi folkloristickému balábílě a k falešnému jevištnímu sentimentalizování. Jeho inscenace pře-

devším pomiji všechny vnější národopisné laky a nátěry, které na dílo bratří Mrštíků nanesla ve vrstvách pastózních

Snímky nahoře: L. Theimerová, snímek ze Švýcarska z r. 1926; L. Theimerová a soubor ROKOKA, vedený K. Hašlerem (1926). Snímek vlevo: *Kouzelná lampa Aladinova* (M. Víková a M. Koutný – DPB)

Snímek: František Krasl

inscenátorská tradice. Čech se zdá být důsledným: spolu s Karlem Vašíčkem dokonce *Maryšu* „přepsali“, tedy převedli jazyk do hovorové češtiny. Jestli má takové počínání smysl, to prokáže inscenace, ale záměr je tu jasný: zbavit hru přisného časového a místního omezení, dát postavám obecnější rozměr a pojednat *Maryšin* osud spíše jako baladu o údělu člověka atd. Také obsazení hry je vlastně docela netradiční: *Maryšu* obvykle hrává herečky a lidsky nejvyzrálejší členka souboru, čímž ovšem *Maryšina* divčí bezradnost dostává patetický a patologický nádech, který ztrácí lidskou prostotu a dokonce srozumitelnost. V DPB hraje titulní po-

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘÍŽKOVÁ SLUŽBA

Praha 2 - Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 544-778

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Ostravský kulturní zpravodaj

ze dne

XI 1966

4
stavu Čechovy inscenace Slávka Špánková, která v poslední době zvláště Věrou Lukášovou prokázala pozoruhodnou schopnost vidět a vyslovit vnitřní svět mladé a současné dívky.

Steinbeckovu hru režiruje v DPB Pavel Špírk. Známe ho doposud jenom z inscenace Dona Pedra, dona Pabla a Věry Lukášové. Leč právě tato inscenace patří k tomu nejlepšímu, co bezručovci v poslední době vytvořili. Steinbeckova hra je namnoze Věre Lukášové podobná, alespoň v tom smyslu, že zobrazuje vnitřní svět svých hrdinů. A zase – jako Čech Maryšu – chce dát Špírk svou inscenací Steinbeckově hře baladický ráz, vyjmout ji z přísných dobových souvislostí a obdařit její hrdiny především touhou po něze a přátelství.

x x x

Výstřižková služba
Pražské informační služby
Praha 1, Letenská 2
Telefon 631-74

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

Mladá fronta, Ostrava

16. XII. 1966

divadlo

Spory kolem Maryši

Maryša Aloise a Viléma Mrštíkových je v našem povědomí tak úzce spjata se Slovákem, s jeho kroji a s nářečím, že pouhá zvěst ještě před premiérou v ostravském Divadle Petra Bezruče o odstranění tradičních folklórních prvků z tohoto klasického díla vyvolala spory. Je to pochopitelné, zvyk má i tady železnou košili a bez rizika nařčení z nevážnosti ke klasikům by koneckonců nemohlo vznikat moderní dramatické umění.

Argument, který bezručovci vyslovili úpravou a inscenací hry je však bezpochyby dost přesvědčivý, aby vedle něho neobstál ani nejmvlivnější zastánce tradice. Autor jazykového přepisu, dramaturg DPB Karel Vašíček tvrdí v programu právem, že „české herce rádobyslováckým dialektem mluvíti slyšeti, znamená dělostřelbu v krajině“. (Totéž by se mimochodem dalo říci o krojích.) Odstraňujících příkladů takové „dělostřelby“ bylo v ne příliš dávne minulosti našeho divadla i filmu dost a ani při veškeré úctě k dílu bratří Mrštíků není věru o co stát.

Zvláště mladším divákům, kteří v DPB převládají, bylo nezbytně třeba — jestliže neměla zmizet jakákoliv šance na úspěch — přiblížit kruh citlivou jazykovou úpravou i škrtnutím všeho, co dnes už jen zamlžuje ryzí tragický příběh. Což se také stalo. A Maryšin nerovný zápas s osudovými majetkovými pouty se tu náhle zároveň vymanil ze svých regionálně a časově omezených hranic a dosáhl nové, obecněji platné dimenze.

Proto Maryša v nastudování bezručovců není archaismem — neboť i takové hlasy zazněly; Co s tím na dnešním jevišti? — ale naopak živým dílem schopným navázat kontakt s obecními. V režii Františka Čecha se pak může hrát jako sonda do základ-

ních lidských vztahů, deformovaných penězi, paličatostí, sobeckou láskou. Inscenace nemíní moralizovat, věst zcela přesnou hranici mezi „černými“ a „bílými“ a vynášet jednoznačný rozsudek nad „zlými mamonáči“. S pochopením pro pohnutky jednajících osob chtěla demonstrovat elementární pokus sloučení neslučitelného, kdykoli a kdekoli opakovatelný a proto ve své podstatě současný. Právě takové pojetí vyjevuje tragiku hry velmi zřetelně.

Zahrát vesnické postavy nebylo pro mladý soubor snadné. Ale režie, zbavená vnějších efektů a plně soustředěná k příběhu, se o něj musela opřít — a neprohrála, k čemuž přirozeně dopomohla i obecnější poloha inscenace. Slávka Špánková tihne sice naturelem spíš k rolím typu Capkovi Mimi nebo Nezvalovy Manon, ale jejímu talentu zřejmě není cizí ani tak odlišný charakter, jakým je Maryša — svěbytnými a střízlivými prostředky dosahuje maximální přesvědčivosti i v nevyipjatějších okamžicích dramatu. V podstatě totéž platí o Mrkvíčkově Franckovi, zatímco Borovcův Vávra si počíná snad až příliš pochmurně. Nejpresněji v rozměrech inscenace se mi z hlavních představitelů zdá Milan Koutný. Jeho Lízal má všechny znaky rázovitěho sedláka, vzpurného a neústupného, a zároveň plnokrevně postihuje rozpornost této postavy, její zlom a vystřízlivění. Koutného zásluhou patří známý hospodský vstoup k nejsilnějším místům představení.

Maryšou — na scéně Otakara Schindlera a s hudbou Jana Tomáščka — prokázali bezručovci smysl pro potřeby dnešního diváka i klasického díla druhu hry bratří Mrštíků. Spory kolem ní jsou nanejvýš příznakem vážnosti jejich činu a mohou divadlu jenom svědčit.

JIRÍ NAVRÁTIL

mf 16. PROSINCE 1966 3

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Zemědělské noviny, **PRAHA**
venkov

ze dne - 2. XII. 1966

KULTURA

Scéna mladého diváka

V posledních letech se ostravské divadlo mladého diváka, Divadlo Petra Bezruče, rozběhlo spíše do šífe, takže už pak plně ani nemohlo sloužit cílům svého poslání. V letošním poprázdninovém repertoárovém náběhu můžeme již vytušit větší soustředění k těm úkolům, jež má divadlo plnit. Vždycky po prázdninách je to velký nápor na dramaturgii, režiséry a na herce. Divadlo musí během krátké doby rychle za sebou uvést několik her, které pak tvoří páteř reprizovaného programu. Z těch posledních inscenací jsou to především dvě, jež zasluhují obecnější pozornost. Jimi se totiž divadlo představuje i jako večerní divadlo komorního charakteru. Buďme upřímní: právě toto jako by zatím převažovalo nad základním směřováním repertoárovým.

Jednou z uvedených inscenací je „Maryša“ bratří Mrštíků, velké realistické drama. O jeho jevištním účinku netřeba pochybovat. Nechodíme přece do divadla jen proto, abychom byli šokováni nečekanými zvraty, zápletkami netušenými. Jdeme do divadla i za novým pojetím staré hry, za prací režisérů, za hereckými výkony, za oním darem hereckého umění, které nás svým bezprostředním působením odmění za odvahu odtrhnout se od třeba přitažlivější televizní podívané. — Škoda, že provedení Maryši nemělo dobrý spád, že velmi utrpělo slabým zpodoběním takřka všech epizodních postav a dob-

rá, působivá Maryša Slávky Špánkové si neuchovala přesvědčivost své postavy až do konce. Režisérovi F. Čechovi se jednoznačná tragédie Maryšina změnila v obecné drama osudu, kde není viníka, ale člověk je usmýkán vyšší silou. Málem jsme byli zlí na furiantství Franckovo (promiňte, v uhlazeném jazykovém přepisu velmi pochybeném, Františkovo — očekával jsem, že Maryši budou ještě říkat Máničko) a starý hrabivec Lízal i chlapský Vávra (oba v dobrém podání M. Koutného a A. Borovce) nutně museli vyvolat vlnu soucitných sympatií. — Druhou inscenací Divadla P. Bezruče z poslední doby byla J. Steinbeckova hra „O myších a li-dech“. Hru nastudoval s výrazným pojetím obou ústředních postav (George — B. Čvančara, Lennie — O. Janda) Pavel Špírk. I zde, podobně jako u Maryši, hra byla roztržena do řady duetních výstupů, které se příliš odrážely od ostatní souhry, takže se ztrácela základní dramatická linie vynikající psychologické práce Steinbeckovy. Navíc i scénické řešení značně retardovalo děj. A k oběma představením: ucho divákovy na mnoha místech jen stěží pochytilo vyslovovaná slova a k výslovnosti samotné i osvětlovačské technice by bylo patrně zapotřebí před generálkou malý seminář. Mám ovšem obavy, že otázka jevištní řeči je mnohem složitější.

Milan RUSINSKÝ

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

Červený květ, Ostrava

- 2 - 1967

O MARYŠI, MYŠÍCH A LIDECH

Škoda, že divadlo je zbaveno možnosti jiných reprodukčních umění, například hudby, konfrontovat dnešní tvar díla s tím, jak je „přečti“ a vložil umělec před lety. Zbývá mu jen písemné nebo ústní svědectví pamětníků, které nemůžeme – jako ostatně žádné svědectví z druhé ruky – nahradit osobní poznání a nemůže tedy dostatečně splovat ani vědomý tvůrčí kontinuitu s předchůdci, tím méně pak pocit jistoty v hledání nových hodnot. Zřejmě by se i tady průkazně potvrdilo, jak propastně se může lišit názor několika generací na jedno a totéž dílo a každý takový výlet do dějin Thálie by tak či onak handicapoval naše současné pohledy. Ale zároveň je v tom handicapu divadla ukrývá jistá výhoda, snad mu je tak upřen právě jen dar tančanský: Je tím totiž osvobozeno od vlivů minulosti, nezatiženo jejími výboji, úspěchy a prohrami, musí počít začít znovu, hledat a nalézt vlastní cesty a tvary. Snad právě tím se mu otevírá možnost být na špičce umělecké progresse. A snad právě proto bývá také nejčastěji terčem divácké kritiky.

Tyhle myšlenky, jistě nenové, mne napadly po zhlédnutí představení *Maryši* i *Aloise a Viléma Mrštíkovičů*, které po mém soudu nejvýrazněji poznamenalo závěr minulého roku v ostravském Divadle Petra Bezruče. Neviděl jsem toto klasické dílo naší literatury v jeho původní, svérázné podobě, s celou parádou tradičních folklorních prvků. Ale i tak nemohu nesouhlasit s bezručovci, kteří se rozhodli škrtnout ze hry všechno, co jí příliš regionálně i časově podmiňuje a zúžuje její obecněji platný rozměr. V předtuše výhrad vysvětlují v programu (zcela oproti svým zvykostem): „Tradiční *Maryša* s juchajícími sóhaji a národním tremelem není víc než dekoraci ve stánku národního umění, a to dekoraci značně kýčovitou – právě pro přemíru národopisných přívěsků a cingrlátek, pod jejichž lesky zaniká rudimentární, holý a prostý příběh o děvčeti, které bylo dosmýkáno k sňatku s nemilovaným člověkem. Ten příběh jsme chtěli zdůraznit. A v něm nejen drama *Maryšino*, ale všech lidí kolem ní.“ Cituji z programu proto tak obsáhle (také proti zvykostem), že je tu ve zhuštěné formě řečeno to podstatné o pojetí a smyslu jazykové úpravy (jejím autorem je dramaturg Karel Vašíček) i režie (František Cech). Citlivé převedení do obecně češtiny, převlek do mírně stylizovaných civilních

kostýmů a střízlivá poloha inscenace, vyhýbající se černobilé, moralizující technice – to jsou základní rysy bezručovské *Maryši*, které odkryly životnost zdánlivě obdřehy. Ve stejné rovině se pohybuje i většina herců, z nichž zejména Milan Koutný jako Lizal, ale i Slávka Špánková v titulní roli a Ladislav Mrkvička v úloze Francka vytvořili výrazné osobité typy. – Úspěšná adaptace *Maryši* nejen přesvědčuje o způsobilosti divadla vyrovnat se s tak náročným úkolem, ale obdivuhodně přitomňuje toto rázovitě klasické drama dnešnimu obecenstvu. A v tom patří bezručovcům, nemylim-li se, u nás prvenství.

Z rozsáhlého díla Johna Steinbecka uvedli v Divadle Petra Bezruče známou hru o amerických bezručích, autorův přepis stejnojmenné novely *O myších a lidech*. Ten přepis slabomyslného Lenniego a jeho přítele George, vandrujících za prací od ranče k ranči, má zvláštní kouzlo, tak trochu patologické zabarvení, které obecně jádro dramatu dokonale ozvláštňuje a sugestivně předznamenává jeho tragické vyvrcholení. Patří k této hře jako charakteristická vůně ke květině. Snad v dobrém úmyslu položit důraz na její sociální notu, objevit v ní další dimenze a připodobnit její lidské osudy k zrnkům prachu v obrovitém soukolí moderního světa, připustili tvůrci inscenace v DPB oslabení právě té neapodobitelné steinbeckovské atmosféry. Režisér Pavel Špírk dokázal spojit oba pohledy v účinnou syntézu jen v prvním a posledním obraze, zatímco ve zbývajících, i zásluhou zbytečně monumentalizující výpravy Miloslava Meleny, se osobitě ozvužili hry chvílemi vytrácí. V této souvislosti ještě k představitelům obou titulních rolí: Dominivám-li se, že Otakar Janda vytvořil v Lenniem postavu pro toto drama typičtější a v něm zakotvenější než Bohuslav Cvančara jako George, je to jistě i tím, že Lennie je vlastně hlavním nositelem onoho tragického napětí, bez něhož hře něco podstatného chybí.

Na pokračí úsilí bezručovců stojí jejich premiéra Hamiltonovy kriminální hry *Plynové lampy*. Režisér Miloslav Kučera se v této inscenaci příliš spolehl na atraktivnost děje, na jeho domněle automatickou schopnost vyvolat příslušné mrazení v zádech. Jenže i strach a hrůza potřebují na jevišti dokonale promyšlenou koncepci. Vzememe-li v úvahu i nevyrovnanost hereckého kvintetu, nelze bohužel připsat toto představení k úspěchům divadla.

Jiří Navrátil

VÝSTŘÍZEK Z ČASOPISU

Nová svoboda, Ostrava

22. XI. 1966

ze dne

Od Mrštíků k Steinbeckovi

Při posledních třech inscenacích se ostravské Divadlo Petra Bezruče opřelo bezpečně o dobrý, silný a vyzkoušený text — bratří Mrštíkové: *Maryša*, *Hamilton*: *Plynové lampy*, *Steinbeck*: *O myších a lidech*. V předešlých premiérách, kdy šlo o vše jiné, než o přesné psychologické herecké studie, se ani tak na preciznost, čistotu a velikost hereckých výkonů nehledělo. Velký, soustředěný herecký výkon se dal nahradit režijními nápady, mnohostí „špilců“, šokem publika apod. Nyní si navíc divadlo znesnadnilo úlohu tím, že inscenovalo hry, které stále žijí v povědomí starších diváků z filmové podoby s výborným obsazením (*O myších a lidech* a *Plynové lampy*).

Režisér FRANTIŠEK ČECH cítil nutnost inscenovat *Maryšu* v novém jazykovém přepisu. Přepis dramaturga divadla K. VAŠICKA je však dost nedůsledný, v mnoha místech se nevyhnul lidovým výrazům a někde dokonce předhodnotil jazykové akcenty. Režijní záměr vyplývající z jazykové úpravy nebyl naplněn a přepisem zmizela jevištní poezie, takže zůstal holý, až ordinární příběh o vražednici. Trochu hrubý, trochu kýčovitý, trochu jednoduchý. Tím však nechci říci, že se mi na představení zhlol nic nelíbilo. Nesmazatelně mi utkvěl v paměti herecký výkon SLÁVKY ŠPÁNKOVÉ, která hrála *Maryšu* velmi citlivě a zajímavě. Dala jí novou, dnešní dimenzi, přiblížila ji dnešnímu divákovi. Ale i Borovcův Vávra, Mrkvičkův Francek a Koutného Lízal byli dnešními postavami. I režie byla na mnoha místech velmi působivá (např. strojení *Maryši* ke zpovědi). Na druhé straně však bylo vidět mnoho slabých hereckých výkonů, zvláště tam, kde se herci snažili hrát při svém mládí staré charaktery.

Komorňní „horror“ *PLYNŮVĚ LAMPY* je řemeslně zručně napsaný text, který si nedělá nároky být zván detektivkou. Paní Minninghamová je vystavena psychologickému nátlaku svého zločinného muže, který jí tyrá rafinovaněji, než by mohl jakýmkoli fyzickým násilím. Role si vyžaduje tisíce jemných variant, abychom té trýzni uvěřili, vyžaduje velmi jemnou hereckou psychologickou studii. Zde představitelka BLANKA MEIEROVÁ zklamala. Proto ani JIŘÍ ZACH jako její manžel se nemohl plně rozehrát. JIŘÍ ČEPOPAN jako Rough a JIŘINA FUKALOVÁ jako služebná Nančy oživila jeviště. Režie (V. KUČERA) se měla ještě více zmocnit atmosféry hry a přesněji odměřovat po částech strach. K úspěchu inscenace mohla tedy přispět režie daleko více, protože všichni máme nakonec rádi ty hrůzostrašné příběhy, které vyvolávají hust kůži po těle.

Nejvíce se mi z trojice insce-

nací líbila poslední premiéra. PAVEL ŠPIRK inscenoval hru *O MYŠÍCH A LIDECH* jako velký obraz o životních plánech, předsevzetích a snech, které máme všichni a bez kterých by se život nedal vydržet. Postavil na jeviště hezkou řádku přesných charakterových studií tak od sebe odlišných, ale přesto spojených společným znakem — odhodláním být dobrými. Každá z postav žije od začátku do konce svým životem, kterému rozumíme, má svá trápení, která chápeme, lásky, o kterých víme, a bolesti, kterých litujeme.

Hereckých výkyvů v podstatě nebylo. Nezapomenutelným zážitkem pro mne však zůstane ČVANČARŮV George a JANDŮV Lennie. Nezapomenu na tyto dva tuláky, jimiž je svět bolavý. Na svých cestách za životním snem, kterému věří, se o sebe opírají. Lennie o Georgův rozum a George o Lennioho sílu. Chlapecký George se stará o velké dítě — hromotluka Lennioho. Svým životním elánem k sobě přitahují lidi ze svého okolí, kteří se chtějí pro nedostatek svých životních plánů, pro svou zbabělost a slabost přihřát na jejich snech.

I A. Postler, J. Filip, M. Šulc a M. Sova přispěli nemálo k úspěchu této chlapecké hry Johna Steinbecka. Scéna M. Meleny pak přesně navodila atmosféru a ve své jednoduchosti vytvořila dobrý hrací prostor. Věřím, že tato hra bude silně hovořit k publiku Divadla P. Bezruče a že její nastudování je kulturně politickým činem, který bude dlouho v divácích doznívat.

IVAN TALLER

Slávka Špánková (*Maryša*) a Ladislav Mrkvička (*Francek*) v inscenaci „*Maryša*“ v ostravském Divadle P. Bezruče.